

Руденко Наталія Миколаївна

кандидат психологічних наук, доцент кафедри дошкільної педагогіки
і психології та спеціальної освіти ім. проф. Т. І. Поніманської
Рівненського державного гуманітарного університету, Україна

Шевцова Марія Миколаївна

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Рівненського державного гуманітарного університету, Україна

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИХОВАННЯ ЛЮДЯНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Потреба сучасного українського суспільства в освічених і високоморальних людях, які утверджують своєю поведінкою і діяльністю гуманістичні цінності, є одним з пріоритетних завдань в сучасній системі освіти, а тому зорієнтовує виховні інститути, а особливо заклади дошкільної освіти на його вирішення [3].

Старший дошкільний вік – це особливий етап онтогенезу. У цей період дитина дуже чутлива до будь-яких змін, знаходиться в процесі емоційного і духовно-морального становлення. Однак у суспільстві панують антигуманні настрої, які виявляють негативний вплив на становлення особистості дитини старшого дошкільного віку. Тому виховання людяності необхідно здійснювати, починаючи з дошкільного віку.

І. Бех, Г. Беленька, А. Богущ, В. Волкова, Л. Врочинська, Н. Гавриш, І. Дичківська, О. Долинна, О. Каплуновська, А. Карнаухова, С. Ладивір, Л. Лохвицька, О. Низковська, Т. Поніманська, Т. Піроженко, І. Рогальська, Л. Токарева, Н. Черепаня, Ю. Юрченко у своїх дослідженнях здійснюють науковий пошук шляхів вирішення проблеми виховання людяності у дітей старшого дошкільного віку.

У «Глумачному словнику психологічних термінів в українській мові» людяність представлена як необхідна умова моральної стійкості особистості. У психологічному словнику поняття «людяність» визначається як обумовлена

моральними нормами і цінностями система установок особистості на соціальні об'єкти (людину, групу, живу істоту), яка представлена в свідомості переживаннями співчуття та реалізується в спілкуванні і діяльності у формі сприяння, співучасті, допомоги [1, с. 134]. Однак якщо виходити із зв'язку гуманізму і людяності, то зміст поняття «людяність» має розкриватися насамперед через визнання цінності людини, яка розуміється як єдність двох сторін – природного життя кожного індивіда і соціального, яке складають всі функції, які виконує людина в суспільстві, в тому числі і рівень розвитку її особистісних якостей [3].

На думку Л. Врочинської, складовими людяності є повага, чуйність, почуття справедливості, співчуття, довіра, самокритичність, милосердя, чуйність – якості, що визначають змістовну сторону людяності, а також ввічливість, терпимість, поступливість, вимогливість, що забезпечують оптимальну форму її вираження [2].

Погоджуємось із Т. Поніманською, І. Дичківською, Л. Врочинською, Ю. Глінчук та О. Козлюк, що людяність є стійкою інтегративною особистісною якістю, під якою мається на увазі єдність знань, мотиваційно-ціннісних орієнтацій (моральних принципів, мотивів, ставлень) і бажаних способів дій особистості, які ґрунтуються на гуманних проявах до всього оточуючого [2].

Обґрунтовано три рівні розвитку людяності дітей старшого дошкільного віку: високий (ЕГ – 21,7%, КГ – 22,7%), середній (ЕГ – 34,8%, КГ – 36,4%), та низький (ЕГ – 43,5%, КГ – 40,9%).

Під час формувального етапу нашого експерименту з метою підвищення ефективності процесу виховання людяності у дітей старшого дошкільного віку в закладі дошкільної освіти впроваджено такі педагогічні умови:

а) повне, чітке і диференційоване відображення змісту моральних понять з яскраво вираженою гуманістичною спрямованістю (гуманно-моральних понять) і їх антиподів в процесі виховання дітей старшого дошкільного віку на заняттях та під час ігрової діяльності;

б) формування умінь проявляти людяність в ігрових та реальних ситуаціях на основі моральних узагальнень, чинити гуманно як в звичних, так і в нестандартних ситуаціях;

в) узгодження виховних впливів у закладі дошкільної освіти і сім'ї, збагачення через ігрову діяльність особистого досвіду дітей, надання дітям старшого дошкільного віку допомоги та підтримки. Допомога надається з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей, утримання позиції рівноправного партнера у взаємодії, націленій на підтримку активності кожної дитини, створення позитивної емоційної атмосфери у іграх та на заняттях;

г) розвиток етичних оцінок, осмислення дитиною особистого досвіду.

Після впровадження згаданих вище педагогічних умов повторна діагностика дітей показала, що високий рівень розвитку людяності у ЕГ виявили 52,2% дітей, а у КГ – 27,3%, середній рівень продемонстрували у ЕГ – 34,8%, а у КГ – 36,4% та низький рівень у ЕГ мали 13% учасників, а у КГ – 36,4%.

Отже, у обох групах зафіксовано динаміку рівнів розвитку людяності у дітей старшого дошкільного віку, однак у ЕГ вона вища у порівнянні з КГ, що дає підстави вважати впроваджені педагогічні умови ефективними.

Список джерел:

1. Бродська В.Й., Патрик І.П., Яблонко В.Я. Глумачний словник психологічних термінів в українській мові : словник. 2-е видання. Київ: ВД «Професіонал», 2005. 224 с.
2. Врочинська Л.І. Педагогічні умови виховання гуманної поведінки дітей старшого дошкільного віку у процесі взаємодії дошкільного закладу і сім'ї. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закл. освіти: зб. наук. пр.* 2011. Вип. 1 (44). С. 49–54.
3. Наказ МОН № 33 від 12.01.2021 року Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5ff/ec2/5a1/5ffec25a12343405202526.pdf>
4. Поніманська Т.І., Дичківська І.М., Врочинська Л.І., Глінчук Ю.О., Козлюк О.А. Гуманістичне виховання дітей дошкільного віку в контексті інноваційної педагогічної діяльності: монографія. Рівне: Волинські обереги, 2012. 206 с.